

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น:
ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช*
PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF
LOCAL WISDOM: A CASE STUDY OF SONG BOK,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สมคิด ช่วยชอบ*, พระเมธีวชิราภิรต และเดชชาติ ตรีทรัพย์
Somkid Chuapchoob*, Phrametheevachirapirat and Detchart Treetrab
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศโรราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand
*Corresponding Author E-mail: pech01082540@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาของไทยในหลากหลายแขนงถูกลดบทบาทลงกลายเป็นภูมิปัญญาที่ขาดผู้สืบทอด การถ่ายทอด ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงขาดหายไป ขาดการได้รับความสนใจจากหน่วยงานและบุคคล เป็นผลให้การดำเนินงานการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเพลงบอกของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชขาดความต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน

* Received April 18, 2024; Revised June 3, 2024; Accepted June 3, 2024

และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพราะจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า การจะดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชไว้ได้ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมและจะต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนา, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, เพลงบอก

ABSTRACT

An athematic paper study aimed to 1) study the people's participation in the development of local wisdom, a case study of a Phleng Bok in Nakhon Si Thammarat (NST) Province, and 2) study the development guidelines for people's participation in the development of local wisdom: a case study of Phleng Bok in NST Province. This qualitative research collected the data using in-depth interviews with the 12 key informants selected by purposive sampling. The research tool used in this study was an in-depth interview, and data was analyzed through content analysis.

Research findings showed that:

1. For people's participation in the development of local wisdom, it revealed that people lacked participation in the local wisdom's restoration and preservation. Global change is one of the critical factors that overshadow Thai wisdom in different fields to become the wisdom that needs the inheritors to transfer knowledge from generation to generation. It also lacked attention from the department and individual levels, causing a lack of continuity in preserving NST Pleng Bok's wisdom. The participation study must include consultation, giving knowledge, budget support, and public relations.

2. The development guidelines for people's participation in developing local wisdom included consultation, providing knowledge, supporting budgets from public and private sectors, and dispersing public relations. Local wisdom is considered a precious cultural heritage, so people's participation is essentially required, together with receiving support from all parties, to maintain and preserve the local arts of people in Nakhon Si Thammarat Province.

Keywords: Participation, Development, Local Wisdom, Phleng Bok

บทนำ

นครศรีธรรมราชเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ เป็นเมืองที่สำคัญและยิ่งใหญ่มาแต่โบราณ เป็นศูนย์กลางทั้งการปกครอง ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาค มีอำนาจปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ในภาคใต้เกือบทั้งหมด อีกทั้งวิถีชีวิตของคนในชุมชนยังสัมพันธ์กับศาสนา ความเชื่อ การจัดงานประเพณี พิธีกรรม ทำให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์รวมศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะซึ่งเป็นที่แพร่หลายเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเพลงร้องเรือ ปริศนา ร้อยกรองของชาวบ้าน เพลงประกอบร้อยกรองของเด็ก บทกลอน มหรสพพื้นบ้าน ถ้อยคำสำนวน ภาษิตชาวบ้าน นิทานพื้นบ้าน และเพลงบอก เป็นต้น นครศรีธรรมราชจึงได้ชื่อว่า “นครแห่งอารยธรรม” ดังคำกล่าวของอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า “เราชาวนคร นครแห่งอารยธรรมเราคืออารยชนคนเจริญจะรักษาสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและต่อยอดทิศทางการพัฒนาบ้านเมืองให้สงบสุข น่ายุ่ น่ายาว การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี”

ศิลปะพื้นบ้านของจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเฉพาะเพลงบอก นับเป็นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ที่นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายของชาวปักษ์ใต้ บริเวณจังหวัดภาคใต้ตอนบนและตอนกลาง มีความโดดเด่นทางด้านฉันทลักษณ์มาก ซึ่งนักวิชาการกล่าวกันว่ามีความแตกต่างจากเพลงพื้นบ้านภาคใต้อื่น ๆ และไม่ตรงกับบทร้อยกรองไทยประเภทใดเลย (ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์, 2554) จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีนักเล่นเพลงบอกมากที่สุด ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จนได้รับสมญานามว่าเมืองเพลงบอก นอกจากมีนักเล่นเพลงบอกเป็นจำนวนมากแล้ว นักเล่นเพลงบอกที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมชมชอบว่ามีฝีปากคมคายเป็นที่ดีเยี่ยมส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพลงบอกเป็นการละเล่นประเภทการขับร้องที่ต้องใช้สำเนียงภาษาถิ่นใต้ในการร้องบท ตามคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ได้เล่าว่าเพลงบอกนั้นมีมานานแล้ว ถ้าพิจารณาจากชื่อเรียกเพลงบอกหมายถึงการบอกกล่าวข่าวสารต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้รับรู้ แต่แทนที่จะพูดหรือป่าวประกาศเป็นร้อยแก้ว ผู้ประกาศข่าวหรือแม่เพลง จะกล่าวเป็นทำนองบทร้อยกรอง และมีลูกคู่คอยรับและส่งตามคำร้องของแม่เพลง ส่วนอีกประการหนึ่งเพลงบอกอาจจะมาจากกระบอกไม้ไผ่ ที่ในครั้งอดีตเวลาแม่เพลงนำข่าวสารไปบอกกับชาวบ้านก็จะเอาสารออกมาจากกระบอกไม้ไผ่แล้วบอกให้ชาวบ้านทราบหรือเมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์จะมีนักเลงกลอนชาวบ้าน เทียวตระเวนไปแทบทุกครัวเรือนหรือที่ ๆ ชาวบ้านมาชุมนุมกันมาก ๆ อาทิ วัด เพื่อขับร้องกลอนบอกสงกรานต์ตามคำทำนายของโหรหลวง เพราะฉะนั้นเพลงชนิดนี้จึงได้ชื่อว่า “เพลงบอก” (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529)

เพลงบอกจึงนับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นมรดกล้ำค่าเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีคุณค่าครบถ้วนทั้งทางด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม (วิเชียร ณ นคร

และคณะ, 2521) เป็นสารสนเทศที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์นำไปปฏิบัติกิจกรรมต่อเนื่องจนเกิดเป็นความรู้ของตนเองและสังคม ในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดมีความสำคัญต่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อสังคมและประเทศชาติทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องตลอดมาอย่างยาวนาน ในยุคปัจจุบันที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้แผ่ขยายไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากมายอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างหายไป เพราะบุคคลในท้องถิ่นปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น หนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก เพลงนา กาหลอ ลิเกป่า ร้องเรือคำตัก รำวงเวียนครก นักเรียนเยาวชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้แม้แต่เรื่องเดียว บางคนเคยได้เห็นได้ยินเสียงแต่ไม่สามารถขับร้องได้ บางคนไม่ได้เห็นไม่ได้ยินแม้แต่ชื่อเดียว เพราะปู่ย่าตาทวดที่มีความรู้ไม่ได้ถ่ายทอดมาให้ตามลำดับ บุคคลมีความรู้พวกนี้เสียชีวิตหมดแล้ว คนรุ่นใหม่เอาแม่บทของต่างประเทศมาใช้ในท้องถิ่น ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกทำลายสูญหายไป ปัจจุบันบริบทของเพลงบอกแปรเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม มิได้รับความนิยมเช่นอดีต เป็นเหตุให้หาผู้สืบทอดยากซึ่งอาจทำให้ขาดช่วงในการสืบทอด หรืออาจถึงขั้นสูญหายไปในที่สุดทั้งงานด้านวิชาการและบทบาทในวิถีชีวิตประจำวันของคนภาคใต้ เพลงบอกในอดีตส่วนใหญ่นำเสนอในรูปแบบของสิ่งพิมพ์เป็นกรณีศึกษา เช่น การรวบรวมเนื้อร้องเพลงบอก (วิมล คำศรี, 2540)

ดังนั้น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สังสมไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ดำรงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยให้ยั่งยืนยาวนานต่อไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องมีส่วนร่วมกับประชาชนในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดความรู้ วิธีการให้เกิดความชำนาญ เกิดค่านิยมในท้องถิ่นไปยังบุคคลอื่นทั้งเครือญาติและบุคคลอื่นในท้องถิ่นเป็นการถ่ายทอดเป็นเอกสารหรือถ่ายทอดโดยตรง เพื่อให้บุคคลในท้องถิ่นได้ร่วมกิจกรรมฝึกฝนเพลงบอกในท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยทั่วถึงกัน และทำด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาโดยบูรณาการแนวคิดด้านสังคม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การคิดเชิงระบบ การจัดการความรู้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน อันทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้เกิดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่ รวมถึงการพยายามสร้างวัฒนธรรมจากคุณค่าทางสังคมให้เกิดมูลค่าและคุณค่าทางสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยงานหรือทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาต่อยอดให้เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นให้ยั่งยืนสืบทอดและเป็นที่รู้จักของคนรุ่นต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นสารสนเทศในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน แบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

1. ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdoms) ได้แก่ ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่บุคลากรเพลงบอก รวม 4 คน
2. คณะกรรมการกลุ่มส่งเสริมเพลงบอก ได้แก่ ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม รวม 4 คน
3. บุคลากร เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมของจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ที่รับผิดชอบภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช รวม 4 คน

ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 12 คน ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างดี รวมถึงมีประสบการณ์ที่จะถ่ายทอดข้อมูลให้แก่ผู้วิจัยได้ มีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 3 ปี รวมถึงมีความคิดเห็นหรือความเข้าใจในประเด็นเพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างตรงไปตรงมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีข้อคำถาม 4 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษากรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษากรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์และตอนที่ 4 แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษากรณี เพลงบอกจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้โดยการพรรณนา ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การสรุปตีความใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพลงบอกเป็นการละเล่นพื้นถิ่นของภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนกลาง แต่จะเล่นกันอย่างแพร่หลายในจังหวัดนครศรีธรรมราชมานานกว่า 200 กว่าปี โดยจะเล่นกันประมาณ ปลายปีประมาณเดือน 4 หรืออย่างเข้าเดือน 5 ซึ่งเป็นเวลาที่ชาวนาภาคใต้ส่วนใหญ่ทำการเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นยุ้งฉางเสร็จเรียบร้อยแล้ว การขับร้องเพลงบอกที่นิยมเล่นกันสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น เพลงบอกสงกรานต์ เพลงบอกบอกข่าวทั่ว ๆ ไป เพลงบอกประชัน เพลงบอกร้องชา โดยคุณค่าของเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวคือ มีคุณค่าทางอารมณ์ มีคุณค่าทางสติปัญญา มีคุณค่าทางจริยธรรม

โดย “สภาพปัญหาของเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า เพลงบอก เริ่มหายไปจากสังคมและชุมชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร ประเพณีต่าง ๆ ของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เคยจัดให้มีการร้องเพลงบอก เช่น สงกรานต์ งานศพ เป็นต้น วัฒนธรรมดังกล่าวเริ่มหายไป นอกจากนี้ยังขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาของไทยในหลากหลายแขนงถูกลดบทบาทลงกลายเป็นภูมิปัญญาที่ขาดผู้สืบทอด การถ่ายทอด ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงขาดหายไป ขาดการได้รับความสนใจจากหน่วยงานและบุคคล เป็นผลให้การดำเนินงานการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเพลงบอกของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชขาดความต่อเนื่อง ศิลปินเพลงบอกที่มีชื่อเสียงที่มีความเชี่ยวชาญในการร้องเพลงบอกมีน้อย การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการแสดงเพลงบอกในชุมชนมีน้อยลง การถ่ายทอดศิลปะเพลงบอกให้กับเยาวชนในสถานศึกษามีน้อย

สำหรับ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนาเพลงบอกในปัจจุบัน” แบ่งเป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมด้วยการให้คำปรึกษา ประชาชนในท้องถิ่น สามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ จะต้องปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมรับรู้และเห็นความสำคัญของศิลปะแขนงนี้ให้ดำรงอยู่ ทรานานทนนาน สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1 กล่าวว่า

“...ควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันพัฒนา เพื่ออนุรักษ์เพลงบอกไว้ ศิลปินอาวุโสหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องนี้ ควรจะให้คำแนะนำปรึกษากับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ถึงวิธีการที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ให้นานแสนนาน...”

และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2 ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีได้กล่าวว่า

“...ต้องการให้อาจารย์ในสถานศึกษาที่เชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญา จับมือกับกลุ่มเพลงบอกเพื่อจัดสร้างเป็นกลุ่มที่จะให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงนักเรียน เยาวชน ในสถานศึกษาที่มีความสนใจเพลงบอกเพื่อนำไปใช้และถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป...”

2. การมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ ควรมีการสร้างองค์ความรู้ด้านเพลงบอกเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงบอก และสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านในการเป็นผู้นำการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านเพลงบอกนี้ให้กับเยาวชนคนรุ่นนี้ ทั้งนี้ควรได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งชาวบ้าน วัด โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดการสืบสานฟื้นฟูให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1 ที่กล่าวว่า

“...หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ควรจัดการให้มีการอบรมให้ความรู้อย่างเป็นระบบ (KM) มีการถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้อย่างทั่วถึง...”

สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3 กล่าวว่า

“...สถานศึกษาควรจัดทำเป็นหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงบอก สำหรับสอนเยาวชน...”

และสอดคล้องกับความเห็นของ ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 4 กล่าวว่า

“...หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันการศึกษาควรบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาและให้เป็นกิจกรรมหลักในด้านวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทศบาลและตำบล...”

3. การมีส่วนร่วมด้านสนับสนุนงบประมาณ ควรจัดให้มีการระดมทุนทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเป็นกรณีพิเศษรวมถึงองค์กรส่วนท้องถิ่น อบต. อบจ. เทศบาล ร่วมกันสนับสนุนและอุปกรณ์ปัจจัยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงบอก ตลอดจนมีงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์งานชุมชนผ่านช่องทางออนไลน์ เพลงบอก นอกจากนี้ภาครัฐควรให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณในการอบรมให้ความรู้ และการนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ตลอดจนจัดตั้งชมรมและให้การสนับสนุนด้วย การเสนองบประมาณประจำปีผ่านหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่หรือภารกิจทำนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเด็นที่สำคัญควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือ

ชมรมเพลงบอก รวบรวมสมาชิกเป็นกลุ่มจัดทำโครงการขอสนับสนุนงบประมาณการฝึกอบรมคนรุ่นใหม่ต่อแหล่งงบประมาณ เช่น กรมส่งเสริมวัฒนธรรมหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3 กล่าวว่า

“...องค์กรส่วนท้องถิ่น อบต. อบจ. เทศบาล ร่วมกันสนับสนุนและอุปถัมภ์ปัจจัยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงบอก...”

สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2 กล่าวว่า

“...ภาครัฐควรให้ความสำคัญและจัดเสนางบประมาณในการอบรมให้ความรู้ และการนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ตลอดถึงจัดตั้งชมรมและให้การสนับสนุนด้วย...”

และสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 5 กล่าวว่า

“...จังหวัดหรือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสถาบันทางการศึกษาน่าจะบูรณาการจัดทำโครงการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง เพลงบอกเป็นวัฒนธรรมประจำถิ่นนครศรีธรรมราชเพื่อการอนุรักษ์ เสนอต่อกระทรวงวัฒนธรรม และรัฐบาล...”

4. การมีส่วนร่วมด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สื่อทุก ๆ แขนง ควรช่วยกันประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร ให้สาธารณชนได้รับอย่างทั่วถึงอย่างรวดเร็วและทุกพื้นที่ ตลอดจนโรงเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยกันประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญของเพลงบอกในฐานะที่เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการสร้างศิลปินด้านดนตรีและวรรณกรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับความเห็นของ ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1 กล่าวว่า

“...ขอให้สื่อทุก ๆ แขนง ช่วยกันประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารให้สาธารณชนได้รับอย่างทั่วถึงอย่างรวดเร็วและทุกพื้นที่...”

และสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 6 กล่าวว่า

“...ใช้สื่อของรัฐหรือสื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ต่อกรรมการของศิลปิน เพลงบอก รวมทั้งสื่ออื่น ๆ เช่น สถานีวิทยุชุมชน...”

โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำงานด้านประชาสัมพันธ์ต้องให้ความสำคัญและทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและเจาะลึกกลุ่มเป้าหมาย ช่วยสร้างความตระหนักและประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย รวมทั้งบนโลกอินเทอร์เน็ต การจัดการแข่งขันการร้องเพลงบอกทุกระดับการศึกษา และภาคประชาชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ ทั้งเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอกจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพลงบอก ด้วยการสร้างความตระหนักใน “การเป็นเจ้าของศิลปะท้องถิ่น” โดยสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านภาษาท้องถิ่น ซึ่งจาก

ความตระหนักในการเป็นเจ้าของนั้นได้ย้ำเน้นให้เกิดความผูกพันของคนและเกิดความหวงแหนในเพลงบอกซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านเพลงบอกอันเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมด้วยการให้คำปรึกษา สประชาชนในท้องถิ่น สามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ จะต้องปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้มีส่วนร่วมรับรู้และเห็นความสำคัญของศิลปะแขนงนี้ให้ดำรงอยู่ตราบนานเท่านาน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2 ที่กล่าวว่า

“...มีองค์กรทางราชการที่ชัดเจนในแต่ละระดับที่จะให้คำแนะนำปรึกษา ตั้งแต่ระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ...”

และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7 ที่กล่าวว่า

“...โรงเรียน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรของรัฐ ร่วมกันส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง...”

2. การมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ เพลงบอกจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการสร้างองค์ความรู้ด้านเพลงบอกเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงบอก และสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านในการเป็นผู้นำการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านเพลงบอกนี้ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ควรได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทั้งชาวบ้าน วัด โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดการสืบสานพื้นฟูให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป การที่จะอนุรักษ์ พัฒนาและสืบสานรักษาศิลปะเพลงบอกให้ดำรงอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องบรรจุเป็นหลักสูตรให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ศึกษา ซึ่งปัจจุบันการอนุรักษ์ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านเพลงบอกนั้น ก็มีเพียงปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้นที่พยายามดำรงรักษาภูมิปัญญาไว้ซึ่งนับวันอาจสูญหายไปตามกาลเวลา ควรมีการสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยต้องใช้หลักการจัดการศึกษาในวิถีชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3 ที่กล่าวว่า

“...เชิญบุคลากรที่มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงบอก ออกสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดความสนใจ...”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2 ที่กล่าวว่า

“...จักทำสื่อในการให้ความรู้ที่หลากหลาย และทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายทุกระดับ ทุกกลุ่มวัย และที่สนใจ...”

3. การมีส่วนร่วมด้วยการดำเนินงานและสนับสนุนงบประมาณ จากภาครัฐและภาคเอกชน ในการส่งเสริมให้ศิลปินเพลงบอกได้มีพื้นที่หรือเวทีในการแสดงในงานประเพณีหรือเทศกาลสำคัญ ๆ ของจังหวัดหรืออำเภอ หรือจัดประกวดศิลปินดีเด่น เพื่อเป็นการฟื้นฟูให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญและร่วมกันอนุรักษ์ให้เพลงบอกยังคงมีบทบาทในสังคมท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 8 ที่กล่าวว่า

“...ควรอาศัยงบประมาณด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมขององค์กรที่มีบทบาทโดยตรงมาสนับสนุน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น...”

และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7 ที่กล่าวว่า

“...ควรประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ชุมชน ให้ช่วยกันให้การสนับสนุน...”

4. การมีส่วนร่วมด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ หากต้องการจะฟื้นฟูและสืบทอดภูมิปัญญาเพลงบอก ผู้คนรุ่นหลัง ควรมีการสร้างองค์ความรู้ด้านเพลงบอกเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า ซึ่งปัจจุบันการอนุรักษ์ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านเพลงบอกนั้น ก็มีเพียงปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้นที่พยายามดำรงรักษาภูมิปัญญาไว้ซึ่งนับวันอาจสูญหายไปตามกาลเวลา ควรมีการสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยต้องใช้หลักการจัดการศึกษาในวิถีชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หน่วยงานที่ทำงานด้านประชาสัมพันธ์ต้องให้ความสำคัญและทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และเจาะลึกกลุ่มเป้าหมายที่จำเป็นจริง ๆ และเกิดประโยชน์จริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1 ที่กล่าวว่า

“...จัดตั้งคณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ (PR) สื่อสารมวลชนและนำเข้าสู่ในระบบสารสนเทศของจังหวัด และง่ายต่อการเข้าถึงในทุก ๆ ที่ ทุกเวลา...”

และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2 ที่กล่าวว่า

“...เน้นการประชาสัมพันธ์เชิงรุกมากขึ้น และเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อออนไลน์และตรวจสอบผลที่ได้รับจากการประชาสัมพันธ์...”

ดังนั้นการจะธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชไว้ได้ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมและจะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้เรื่องเพลงบอก และมีการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือสื่อการเรียนการสอน จัดตั้งให้มีการดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบขององค์กร จัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชน มีการบูรณาการเสริมสร้างหลักสูตรการเรียนรู้อุณหภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเพลงบอกในระบบการศึกษา บรรจุเป็นหลักสูตรให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ศึกษาเพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ร่วมกัน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี: เพลงบอกจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 4 ประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมด้วยการให้คำปรึกษาประชาชนในท้องถิ่น สามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาเพลงบอกในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ จะต้องปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้มี ส่วนรับรู้ และเห็นความสำคัญของศิลปะแขนงนี้ให้ดำรงอยู่ตราบนานเท่านาน 2) การมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ ควรมีการสร้างองค์ความรู้ด้านเพลงบอกเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ และสืบทอดเพลงบอก และสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านในการเป็นผู้นำการถ่ายทอดวัฒนธรรม และภูมิปัญญาด้านเพลงบอกนี้ให้กับเยาวชน ทั้งนี้ควรได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทั้งชาวบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดการสืบสาน พื้นฟูให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ควรจัดการให้มีการอบรมให้ความรู้ อย่างเป็นระบบ (KM) มีการถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้อย่างทั่วถึง 3) การมีส่วนร่วมด้านสนับสนุนงบประมาณ ควรจัดให้มีการระดมทุนทุกภาคส่วน ร่วมกันสนับสนุนและอุปกรณ์ มีงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์งานชุมชนผ่าน นอกจากนี้ภาครัฐ ควรให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณในการอบรมให้ความรู้ และการนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ 4) การมีส่วนร่วมด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สื่อทุก ๆ แขนง ควรช่วยกันประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสารให้สาธารณชนได้รับอย่างทั่วถึงอย่างรวดเร็วและทุกพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม กล่าวคือ การมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือ หลายเรื่องรวมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้คือ 1) ร่วมศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจน ความต้องการของชุมชน 2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือความต้องการของชุมชน 3) ร่วมวางนโยบายหรือวางแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน 4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) ร่วมจัดหาปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และ 8) ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผลและ

ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป (ซุสึเกรุโนะ ชิเมจิรุโนะ, 2544) นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า ประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน (Inclusive Organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่าง ๆ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน และการมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-Representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรที่ได้ทุกเวลา (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527)

ในขณะเดียวกันต้องการจะมีส่วนร่วมต้องอยู่ภายใต้ปัจจัยที่กำหนดสอดคล้องกับการศึกษาของ สิริพัฒน์ ลาภจิตร ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอรินคำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้ข้อสรุปประเด็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน 2) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกลงให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพประชาชนหมู่บ้าน (สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550)

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิญโญ ภูเทศ ได้ทำวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ สำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนประถมศึกษา นักศึกษา และกลุ่มเยาวชนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาวและการร้องเพลงพื้นบ้านด้วยการสาธิต การสอน และการบอกเล่าโดยตรงจากปราชญ์ชาวบ้าน อย่างไรก็ตามกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาและกลุ่มบุตรหลานได้รับการถ่ายทอดที่เหมือนกันในเรื่องของความเชื่อของกลองยาวและเพลงพื้นบ้าน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่ออนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จัดให้มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (กลองยาว) นอกจากนี้ได้มีการนำเอาวัฒนธรรมดนตรีสากลมาร่วม (ภิญโญ ภูเทศ, 2559)

เช่นเดียวกับงานวิจัยของจิรวรรณ พรหมทอง และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่องวรรณกรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพอง: ภาพลักษณ์ชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2500-2560 พบว่า ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพบดังนี้ 1) การสร้างความตระหนักใน “การเป็นเจ้าของวรรณกรรมท้องถิ่น” โดยกระบวนการดังกล่าว สามารถเกิดขึ้นได้โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นของชาว

ชุมชนลุ่มน้ำปากพนังโดยการจัดให้มีประเด็นการแสดงความคิดเห็นในด้านการเรียนวรรณกรรมท้องถิ่นและการอนุรักษ์สืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่น เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนสู่โรงเรียนในชุมชนท้องถิ่น ภาพลักษณ์การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง รวมถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ซึ่งจากความตระหนักในการเป็นเจ้าของชุมชนนั้นได้ ย้ำเน้นให้เกิดความผูกพันของคนและชุมชน และรวมไปถึงความหวงแหนในวรรณกรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของชุมชนของตน และนำไปสู่การเกิดขบวนการหรือกลุ่มในนามชุมชนลุ่มน้ำปากพนังที่จะเข้ามาจัดการกับปัญหาทางภาพลักษณ์ด้าน สังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

2) โอกาสในการเข้าถึงสื่อในการจัดหาพื้นที่ในการแสดงผลงานทางวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น หนังสือ มโนตรา เพลงบอก ซึ่งเป็นมรดกที่ล้ำค่าให้กับคนในชุมชน การดำเนินการลักษณะเช่นนี้ก็นับว่าเป็นประโยชน์กับชุมชนในการร่วมสืบสานวรรณกรรมท้องถิ่นและรักษา วัฒนธรรมรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่เพื่อให้เกิดผลในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น ควรที่จะคำนึงถึงการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชนไม่เพียงแต่เป็นผู้ชมหรือดูเท่านั้น แต่ควรหาแนวทางในการเรียนรู้ อนุรักษ์ และภาคภูมิใจในวรรณกรรมท้องถิ่นและรักษาวัฒนธรรมรวมทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมด้วย เช่น การจัดหลักสูตรวรรณกรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง

3) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมวรรณกรรมเพลงบอกในทุกระดับ กล่าวคือ การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ของชุมชนที่เข้มแข็งในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ส่วนของคนในชุมชนทั้งหมด ส่วนหรือที่เรียกว่า “เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำปากพนัง” ซึ่งสาระของการเป็นเจ้าของวรรณกรรมเพลงบอก สมาชิกในชุมชนที่ร่วมกันอนุรักษ์ โดยร่วมเป็นผู้เลือกพื้นที่ให้การใช้วรรณกรรมท้องถิ่น วิธีการนำเสนอการประชันแข่งเพลงบอก หรือช่องทางเผยแพร่วรรณกรรมเพลงบอก รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในการผลิตและ ประเมินผล ส่วนอันดับสุดท้ายคือผู้วางแผนและนโยบายอาจขึ้นอยู่กับความสำเร็จของชุมชน กล่าวคือ หากประชาชนเห็นถึงพลังของความร่วมมือ ภายหลังชุมชนก็จะเป็นผู้ร่วมที่เกิดขึ้นใน อนาคตได้และการจัดสรรงบประมาณ กำหนดวันเวลาในการดำเนินงานและที่สำคัญ ชุมชน มีพื้นฐานในการทำงานด้านวรรณกรรม ท้องถิ่นที่จะนำไปใช้จัดการกับปัญหาความขัดแย้ง ในท้องถิ่นของตนเอง (จิรวรรณ พรหมทอง, ธนิต โต อติเทพย์ และเทพพร มังธานี, 2564)

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นพบว่าประชาชน ชาติการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลกเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาของไทยในหลากหลายแขนงถูกลดบทบาทลงกลายเป็น ภูมิปัญญาที่ขาดผู้สืบทอด การถ่ายทอด ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงขาดหายไป ชาติการได้รับความ สนใจจากหน่วยงานและบุคคล เป็นผลให้การดำเนินงานการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเพลงบอกของ

ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชขาดความต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การสนับสนุนงบประมาณ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา การให้ความรู้การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพราะจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า การจะธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะพื้นบ้านของชาว จังหวัดนครศรีธรรมราชไว้ได้ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมและจะต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เยาวชนคนรุ่นใหม่ยังเห็นความสำคัญของศิลปะเพลงบอกค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น เช่น อบจ. อบต. ควรจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชน ในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ชัดเจน และคอยกำกับติดตามให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

2. พื้นที่หรือเวทีในการแสดงศิลปะเพลงบอกมีค่อนข้างจำกัด เป็นเหตุผลที่ทำให้ศิลปะเพลงบอกหาคนมาสืบทอดได้ยาก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้ประชาชนทั่วไปควรให้การสนับสนุนศิลปินเพลงบอกให้มีพื้นที่ในการแสดงเพิ่มมากขึ้น ทั้งในงานพิธีของภาครัฐ หรือภาคปัจเจกชน เช่น งานศพ งานแต่ง งานบวช ของประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

3. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดให้สถาบันการศึกษาทุกระดับ จัดทำรายวิชา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นศึกษาขึ้นมาเพื่อนำไปสอนให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้รู้จักและเกิดความรัก ห่วงแหนในวัฒนธรรมประเพณีของตน

4. กระทรวงวัฒนธรรม จะต้องกำหนดนโยบายให้วัฒนธรรมจังหวัด วัฒนธรรมอำเภอ บูรณาการกับท้องถิ่น ท้องที่ เพื่อพัฒนาศิลปะเพลงบอก อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้มีความโดดเด่นให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงบอกของจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือภูมิภาคใด

2. รูปแบบการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมเพลงบอกตามอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของภูมิภาค จังหวัดภาคใด

เอกสารอ้างอิง

- จิรพรรณ พรหมทอง, ธนิต โต อติเทพย์ และเทพพร มังธานี. (2564). วรรณกรรมเพลงบอกกลุ่มน้ำปากพ่อง: ภาพลักษณ์ชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2500-2560. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 13(1), 62-79.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์. (2554). วัฒนธรรมบันเทิงภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ ภูเทศ. (2559). การอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้สาขาวิชาดนตรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 233-241.
- วิเชียร ณ นคร และคณะ. (2521). นครศรีธรรมราชบ้านเรา. กรุงเทพมหานคร: แม่บ้านการเรือน.
- วิมล คำศรี. (2540). วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนคร การศึกษาวิเคราะห์. นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (2529). สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.